

Yasal Bir Hakkın Kullanılması Cezaî Mirasçılıktan Çıkarılma Sebebi Teşkil Eder mi?*

Does The Allegation of a Legal Right Constitute a Reason
for the Retributive Deartment from Inheritance?

Dr. Emrah KULAKLI**

Öz

Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 510-512 hükümleri arasında kanun koyucu, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu ile saklı paylı mirasçılarının mirasçılık haklarını kısmen veya tamamen sona erdiren bir imkan olarak mirasçılıktan çıkarma müessesesine yer vermiştir. Bu müessese, saklı paylı mirasçıları cezalandırıcı veya koruyucu bir etkiye sahiptir.

Cezaî mirasçılıktan çıkarma sebepleri, TMK m. 510'da iki bent halinde düzenlenmiştir. Buna göre saklı paylı mirasçının mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarına karşı işlediği ağır bir suç veya aile üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerine aykırı davranışı, cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil eder. Ancak TMK m. 510 hükmünün çizdiği sınırlar, geniş ölçüde yoruma açıktır. Bu kapsamda, saklı paylı mirasçının, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınları ve aile üyelerine karşı yasal bir hakkını ileri sürmesinin cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil edip etmeyeceği de tartışma konusudur.

Bu bağlamda çalışmamızda öncelikle cezaî mirasçılıktan çıkarmanın tanımı, miras hukuku sistemimizdeki yeri ve şartlarına değinilecek, devamında ise çalışmamızın esasını oluşturan tartışma konusu hususa ilişkin açıklamalara yer verilecektir. Ardından sorunun çözümünde göz önüne alınması gereken ilkeler ile yargı kararları ışığında değerlendirmelerimize ve uygulamada karşımıza çıkabilecek birtakım durumlar üzerinden genel kanaatlerimize yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mirasçılıktan Cezaî Çıkarma, Saklı Pay, Aile Hukukundan Doğan Yükümlülük, Yasal Bir Hakkın Kullanılması, Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı

* Makale gönderim tarihi: 02.12.2020. Makale kabul tarihi: 27.12.2020. Emrah Kulaklı, "Yasal Bir Hakkın Kullanılması Cezaî Mirasçılıktan Çıkarılma Sebebi Teşkil Eder mi?", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 2020, s. 289-307; <https://doi.org/10.46547/imuhfd.2020.07.2.11>.

** Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, İletişim: İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Göztepe Mah. Atatürk Cad. No: 40/16 34815 Beykoz/İstanbul, ekulakli@medipol.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4867-2629>.

ABSTRACT

The legislator sets forth the institution of the debarment from inheritance, which enables the inheritance rights of the inheritors having the reserved portion to end partially or completely by virtue of the testamentary disposition of the decedent under the provisions between Article 510 –512 of the Turkish Civil Code. This institution has a retributive or protective effect for the inheritors having the reserved portion.

The causes of the retributive debarment from inheritance are set forth as two subparagraphs under Article 510 of the Turkish Civil Code. In accordance with the mentioned provision, if the inheritors having the reserved portion (i) commit a serious offence against the decedent or his/her the relatives or (ii) breach her/his liabilities arising out and of the family law against the family members; these circumstances constitute a justified reason for the retributive debarment from inheritance. However the limitations determined under Article 510 of the Turkish Civil Code are extensively open to interpretation. Within this framework, it is also the matter in question that whether or not any legal allegation of an inheritor having the reserved portion against the decedent or the relatives of the decedent and her/his family members constitutes a justified reason for the retributive debarment from inheritance.

In this regard, we will firstly describe the retributive debarment from inheritance and will explain its importance in our inheritance law system and its conditions in this study. Subsequently we will explain the below mentioned matter constituting the matter in question which is the essential of our study. Following to the mentioned explanations, we will submit the principles, which should be taken into consideration for the resolution of the mentioned legal problem, and our legal evaluations in the light of the precedent judicial decisions and our general opinions over some circumstances, which we may come up during the law practices.

Keywords: The Retributive Debarment from Inheritance, Reserved Portion, Liability arising out and of the Family Law, Allegation a Legal Right, Prohibition of the Abuse of Right.

Giriş

Türk Miras Hukukunda mirasbırakan, malvarlığı üzerinde sınırsız bir tasarruf özgürlüğüne sahip değildir. Saklı paylı mirasçılarının terekedeki zorunlu miras hakları, mirasbırakanın tasarruf özgürlüğünün sınırını teşkil eder. Kanun koyucu mirasbırakanın tasarruf özgürlüğüne yaptığı bu müdahale ile, TMK m. 506'da yer alan mirasçılarla sınırlı olmak üzere, aile birliğinin korunması ve ailenin ekonomik varlığının desteklenmesini amaçlamaktadır.

Türk Medeni Kanunu'nda, saklı paylı mirasçının saklı payı da dâhil olmak üzere tüm miras hakkını ortadan kaldıran çeşitli sebeplere de yer verilmiştir. Bunlardan biri olan mirastan yoksunlukta kanun koyucu, TMK m. 578'de sayılan sebeplerden birisinin varlığı halinde saklı paylı mirasçının, mirasbırakanın

hiçbir işlemine lüzum olmaksızın; kanun gereği (*ipso iure*) miras hakkını kaybedeceğini düzenlemektedir. Bunun yanısıra, mirasbırakan ile yaptığı mirastan feragat sözleşmesi de mirasçının ileride doğacak miras hakkından saklı pay da dâhil olmak üzere vazgeçmesine imkân tanımaktadır (TMK m. 528 vd.). Mirasbırakanın ölümü sonrasında saklı paylı mirasçının tek taraflı bozucu yenilik doğuran irade beyanı ile (*gerçek red*) veya terekenin mirasbırakanın ölümü tarihinde borca batık olması halinde kanundan doğan karine gereği (*hükmi red*) mirasçılık hakkının son bulması da aynı sonucu doğurur (TMK m. 605).

Saklı paylı mirasçının miras hakkını ortadan kaldıran bir diğer müessese ise, mirasçılıktan çıkarmadır. Buna göre mirasbırakan, kanunda sayılan şartların varlığı halinde, yapacağı bir ölüme bağlı tasarruf ile saklı paylı mirasçının miras hakkını kısmen veya tamamen yitirmesini sağlayabilir. Kanun koyucu mirasçılıktan çıkarmayı, amacı yönüyle ikiye ayırmıştır. Bunlardan ilki TMK m. 510–512 hükümleri arasında ele alınan cezaî mirasçılıktan çıkarma, diğeri ise TMK m. 513'te yer verilen koruyucu mirasçılıktan çıkarmadır (*ödemeden aciz sebebiyle mirasçılıktan iskat*). Çalışmamızın konusunu cezaî mirasçılıktan çıkarmaya ile sınırlamış bulunmaktayız.

Aşağıda öncelikle cezaî mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin açıklamalara ve konumuza özgü birtakım örneklere yer verilecektir. Devamında ise, saklı payın işlevi ve buna karşılık miras hakkını ortadan kaldıran bir müessese olarak cezaî mirasçılıktan çıkarmanın ifade ettiği anlam üzerinde durulacaktır. Son olarak ise öğretilerdeki görüşler ve yargı kararları çerçevesinde bir hakkın kullanılmasının cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil edip etmediği ve söz konusu hakkın kullanılmasının sınırları ele alınacak, konuya ilişkin önerilerimizin ardından çalışmamıza son verilecektir.

I. Sorunun Ortaya Koyulması

Saklı paylı mirasçının cezaî mirasçılıktan çıkarma yoluyla miras hakkından uzaklaştırılabilmesi için TMK m. 510'da sayılan yer alan bir sebebe dayanması gerekir. Ancak hemen ifade edelim ki, bu sebeplerin mirasbırakan ile saklı paylı mirasçı arasındaki bağı kopartan, ortadan kaldıran bir düzeyde olması gerekir. Bu sebepler TMK m. 510'da her ne kadar sınırlı sayı (*numerus clausus*) ilkesi uyarınca belirlenmişse de hükmün içeriği, somut olayın bu kapsamda ele alınıp alınmayacağı hususunda yoruma elverişli bir yapıya sahiptir. Anılan durum konuya ilişkin çeşitli yargı kararlarının oluşmasına da sebep olmuştur.

Yargıtay kararları, ölüme bağlı tasarrufta gösterilen çıkarılma sebebinin gerçekleşip gerçekleşmediğinden ziyade, bu sebebin TMK m. 510'da sayılan sebeplerden birisi niteliğinde olup olmadığı noktasında yoğunlaşmaktadır. Hukuka aykırılığın açık olduğu eylemlerin cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi

teşkil edeceği hususunda tereddüt yoksa da, bir eylemin aynı hukukî sonucu doğurması için muhakkak hukuka aykırı olması da gerekmez. Gerçekten de saklı paylı mirasçının “*birtakım haklarını kullanması*”, kanun koyucunun saklı pay müessesesi ile sağlamak istediği amaca aykırı sonuçlar doğurabilir. Örneğin saklı paylı mirasçı tarafından mirasbırakanın kısıtlanmasının talep edilmesi, yardım nafakasının tahsili için mirasbırakana takip yapılması ya da saklı paylı mirasçının mirasbırakan aleyhine tanıklık yapması durumlarında saklı paylı mirasçı kendisine kanunen tanınmış bir hakkı kullanmaktadır; fakat bunlar, mirasbırakan için olumsuz sonuçlara da sebebiyet verebilmektedir. Saklı paylı mirasçının yasal bir hakkını kullandığı tüm bu durumların, mirasbırakana cezaî mirasçılıktan çıkarılma hakkı tanıyıp tanımadığı tartışmalı bir husustur. Bu sebeptir ki çalışmamız, bu başlık altında yapılmıştır.

II. Cezaî Mirasçılıktan Çıkarma Sebepleri

Cezaî mirasçılıktan çıkarılma müessesesi mirasbırakana, kanunda düzenlenen sebeplerden birinin varlığı halinde, ölüme bağlı tasarruf ile ve yalnızca saklı paylı mirasçılara karşı kullanılabileceği bozucu yenilik doğuran bir hak sağlamaktadır. Saklı paylı olmayan bir mirasçının mirastan yoksun bırakılması ise cezaî mirasçılıktan çıkarılma değil, alelade bir mirastan uzaklaştırmadır. Kaldı ki mirasbırakanın terekesi üzerinde tasarruf özgürlüğünün yegâne sınırı saklı paylardır. Bu sebeple mirasbırakan, saklı payı bulunmayan mirasçıların mirastan çıkarılma sebeplerine ihtiyaç duymaksızın terekesinden pay almalarına mani olabilir.

Cezaî mirasçılıktan çıkarılma sebepleri, TMK m. 510'da iki bent halinde düzenlenmiştir. Mirasçılıktan çıkarılmanın hüküm doğurması, bu iki sebepten birinin mevcut olmasına bağlıdır. Bunlardan ilki, *mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlenmesi (TMK m. 510-b.I)*, diğeri ise *mirasbırakana veya mirasbırakanın ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirilmemesidir (TMK m. 510-b.II)*. Cezaî mirasçılıktan çıkarılmanın bu iki sebeple sınırlandırılması,

1 Necip Kocayusufoğlu, *Miras Hukuku*, 3. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1987, s. 306; M. Kemal Oğuzman, *Miras Hukuku*, 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 209; Zahit İmre, Hasan Erman, *Miras Hukuku*, 9. Bası, Der Yayınları, İstanbul, 2013, s. 236; Ali Naim İnan, Şeref Ertaş, Hakan Albaş, *Miras Hukuku*, 9. Bası, Bilge Yayınevi, İstanbul, 2015, s. 362; Selin Sert, “Mirasçılıktan Çıkarılmanın Nafaka Yükümlülüğüne Etkisi”, *TAAD*, C. V, S. 16, 2014, s. 231; Nur Çakın, “Türk Hukukunda Mirastan Iskat İle İlgili Problemler – Mirastan Iskat”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 1974, s. 523. Kılıçoğlu ise, saklı paylı olmayan mirasçılar için de cezaî mirasçılıktan çıkarılmanın mümkün olduğu, ancak farklı olarak mirasbırakanın bu kişiler için sebep göstermeksizin bu yola başvurabileceği görüşündedir. Bkz. Ahmet Kılıçoğlu, *Miras Hukuku Ders Notları I-II*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005, s. 133 vd..

bu yaptırımın maddi ve manevi yönden ağır bir içeriğe sahip olması² ve kanun koyucunun saklı paylı mirasçıyı mirasbırakana karşı koruma gayesi ile açıklanmaktadır³.

A. Mirasbırakana veya Mirasbırakanın Yakınlarından Birine Karşı Ağır Bir Suç İşlenmesi

Cezaî mirasçılıktan çıkarma sebeplerinin ilki, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlenmesidir. Bir kişiye karşı işlenen suçtan ötürü mirasbırakan, bu kişi ile arasındaki yakın bağ dolayısıyla adeta suç kendisine karşı işlenmiş gibi etkileniyor ise bu kişinin TMK m. 510-b.I anlamında “yakın” olduğu kabul edilmelidir⁴. Bu anlamda “yakınlık”, “hısımlık” ile özdeşleştirilmemelidir⁵. Hakim, somut olayda kişinin yakını olup olmadığını takdir edecektir.

TMK m. 510-b.I kapsamına giren fiil, ceza hukuku bakımından suçun unsurlarını taşıyor olmalıdır⁶. Mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine yönelmiş suç konu fiil, kişilik haklarına, vücut bütünlüğüne veya mal-

-
- 2 Gerçekten de saklı paylı mirasçı miras payından mahrum olması dolayısıyla maddi bir zarara uğrayacak, ayrıca bu yaptırımı maruz kaması dolayısıyla onuru da zedelenebilecektir.
  - 3 Peter Weimar, *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht*, Bd. III, Das Erbrecht, 1. Abt.: Die Erben, Teilbd. 1: Art. 457 – 480 ZGB: Die Gesetzlichen Erben, Die Verfügungsfähigkeit, Die Verfügungsfreiheit, Stämpfli, Bern, 2000, Art. 480 Nr. 1-5.
  - 4 Peter Tuor, *Berner Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch*, Bd. III, Das Erbrecht, 1. Abt.: Die Erben, Art. 457 – 536 ZGB, 2. Bası, Stämpfli, Bern, 1964, Art. 477 Nr. 27; Arnold Escher, *Zürcher Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch*, Bd. III, Das Erbrecht, 1. Abt.: Die Erben (Art. 457 - 536), 3. Bası, Schulthess Zürich, 1959, Art. 477 Nr. 15; İmre, Erman, s. 249; A. Rıza Çubukgil, “Mirastan Adi İskatın Hukukî Mahiyeti ve Sebepleri”, *AÜHF*, C. VII, S. 3-4, 1950, s. 451; Kocayusufpaşaoğlu, s. 311; Mehmet Ayan, *Miras Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 187; Mustafa Dural, Turgut Öz, *Miras Hukuku*, 12. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2018, s. 207; Gökhan Antalya, *Miras Hukuku*, C. III, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 256; İnan, Ertaş, Albaş, s. 365; Çakın, s. 525; Oğuz Ersöz, “Mirasçılıktan Cezalandırıcı Çıkarma”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, C. VII, S. 14, 2019, s. 222; Sert, s. 233; Ali İhsan Özüğür, “Miras Hakkından İskat”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 1996, s. 347.
  - 5 Bununla birlikte öğretildeki bir görüş, akrabalık ilişkilerinde de taraflar arasındaki somut ilişkinin esas alınması gerektiği, ancak istisnaen altsoy, evlatlık, eş, nişanlı, akraba, ebeveyn ve kardeşlerle sınırlı olmak üzere yakınlığın bir karine teşkil etmesi, aksini idda edenin ise bunu ispat etmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bkz. Kürşad Yağcı, *Cezaî Mirasçılıktan Çıkarma (Mirastan İskat)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 111 vd.; Escher - ZK, Art. 477 Nr 15; Tuor - BK, Art. 477 Nr. 23; Kılıçoğlu, s. 135; Ferih Bedii Tongsir, *Türk Hukukunda Mirastan İskat*, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 1956, s. 27.
  - 6 Bülent Köprülü, *Miras Hukuku Dersleri, Mirasçılar – Ölümüne Bağlı Tasarruflar – Mirasın İntikali (Geçmesi)*, 2. Bası, İÜHF Yayınları, İstanbul, 1985, s. 282; Yağcı, s. 121 vd.; Antalya, s. 255; Oğuzman, s. 211; Ayan, s. 186; Sert, s. 232; Ersöz, s. 217; Nalan Kahveci, “Alman Medeni Kanununda Saklı Paydan Uzaklaştırma Sebeplerine İlişkin Yapılan Değişiklikler ve İsviçre - Türk Hukuku İle Karşılaştırılması”, *Prof. Dr. Aydın Zevkiler’e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, C. VIII, Özel Sayı, 2013, s. 1490.

varlığına karşı işlenmiş olabilir⁷. Ancak saklı paylı mirasçının suçu işlemede müterafik kusurunun olduğu hallerde mirasbırakan, dürüstlük kuralı gereği cezaî mirasçılıktan çıkarmaya başvuramamalıdır⁸.

Ayrıca bu hususta suçu işleyen saklı paylı mirasçının cezalandırılmış olması şart değildir⁹⁻¹⁰. Örneğin genel af nedeniyle açılan kamu davasının düşmesi veya suçun hiç şikâyete konu edilmemesi halinde dahi söz konusu suç, cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturmaya devam eder¹¹. Hakimın esas alması gereken ölçüt, işlenen suçun aile bağlarını koparacak nitelikte olup olmadığı ve bilhassa fiilen bu sonucu doğurup doğurmadığıdır¹². Zira suçun “ağır” olması ile kastedilen husus, ceza yargılaması bağlamında ağır cezayı gerektiren bir suç olması değildir¹³.

B. Mirasbırakana veya Mirasbırakanın Aile Üyelerine Karşı Aile Hukukundan Doğan Yükümlülüklerin Önemli Ölçüde Yerine Getirilmemesi

Bir diğer cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi ise, mirasbırakana veya mirasbırakanın aile üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerin önemli ölçüde yerine getirilmemesidir (TMK m. 510-b.II). Mirasbırakanın aile üyelerine kimlerin dahil olduğu hususu, cezaî mirasçılıktan çıkarma müessesesinin amacı (*ratio legis*) göz önüne alınarak değerlendirilmelidir¹⁴.

Her şeyden önce aile üyesi olgusu, -TMK m. 510-b.I'in aksine- hısımlık ilişkisini zorunlu kılmaktadır. Bir başka deyişle, ne kadar yakın ilişki içerisinde olursa olsunlar, akrabalık bağı bulunmayan kişiler aile üyesi değildir¹⁵. Ayrıca,

7 İmre, Erman, s. 248; Yağcı, s. 103.

8 Oğuzman, s. 211.

9 Weimar - BK, Art. 477 Nr. 5; Kocayusufoğlu, s. 308; İmre, Erman, s. 248; İnan, Ertaş, Albaş, s. 374; Tongsir, s. 24; Dural, Öz, s. 206; Köprülü, s. 282; Kahveci, s. 1490; Özüğür, s. 347.

10 Hatta öğretilerde bir görüş, suçun tam veya eksik teşebbüs derecesinde kalmasının TMK m. 510-b.I bakımından önem teşkil etmediğini ileri sürmektedir. Bkz. Çakın, s. 525; Ayan, s. 187; Antalya, s. 255; İmre, Erman, s. 248; Çubukgil, s. 447; Sert, s. 232.

11 Tuor - BK, Art. 477 Nr. 23; Balthasar Bessenich, *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II*, Art. 457 – 977 ZGB, Art 1 -61 SchlT ZGB, Hrsg. Honsell, Vogt, Geiser, 3. Bası, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2007, Art. 477 Nr. 11; Weimar - BK, Art. 477 Nr. 5; Dural, Öz, s. 206; Oğuzman, s. 210; Antalya, s. 255; Ayan, s. 187; Ersöz, s. 218.

12 Dural, Öz, s. 206; Antalya, s. 255; Çakın, s. 524; Yargıtay 3. HD, T. 26.11. 2013 – E. 2013/15148 – K. 2013/16683 (KİBB).

13 Rona Serozan, Baki İlkay Engin, *Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları*, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 402; Köprülü, s. 283; Oğuzman, s. 211; Tongsir, s. 26; Ayan, s. 186; Kahveci, s. 1491; Ersöz, s. 219; Dural, Öz, s. 206; Sert, s. 234.

14 Bkz. aş. III B.

15 Yağcı, s. 163. Diğer yandan azınlıkta kalan bir görüş, aynı çatı altında yaşayanların (daimi hizmetçi, bakıcı vs. da aile üyesi olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatindedir. Bkz. Çubukgil, s. 455.

bir kişinin TMK m. 510-b.II anlamında aile üyesi olup olmadığının tespitinde akrabalık ilişkisinin varlığı yeterli değildir; bunun yanı sıra gözetilmesi gereken, kişiler arasındaki yakınlık ve bağlılıktır¹⁶. Bu ölçütler ışığında hakim, her somut olayda, kişinin mirasbırakanın aile üyesi olup olmadığına karar vermektedir.

Öğretide hakimin bu değerlendirmesine esas birtakım karinelere yer verilmiştir. Buna göre, yakın kan hısımları (altsoy, ana – baba, kardeş) ile eş, aile üyesi olarak kabul edilmelidir¹⁷. Bununla birlikte, aile hukukunun nişanlılığa birtakım hüküm ve sonuçlar bağlamış olması karşısında nişanlıların da aile üyesi olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz¹⁸. Ancak uzak kan hısımları (amca – hala – dayı – teyze – büyükanne – büyükbaba vs.) ile yakın kayın hısımları (eşin anne babası ve kardeşleri) için böyle bir karineden bahsedilemez¹⁹. Dolayısıyla bu kişilerin mirasbırakanın aile üyesi olduğu ispat yükü, cezaî mirasçılıktan çıkarmadan istifade edenlere ait olmalıdır.

Diğer yandan cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil eden davranışlar, yalnızca aile hukukundan doğan yükümlülüklerle aykırı olanlarla sınırlıdır. Bir başka ifadeyle bunun dışında yer alan birtakım davranışlar, TMK m. 510-b.II bakımından cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi olarak kabul edilmez. Uygulamada genellikle aile onurunun korunması, aile birliğinin sürdürülmesi, anne babanın bakımı, nafaka borcunun yerine getirilmesi, eşlerin birbirlerine karşı olan sadakat ve dayanışma yükümlülüklerinin ihlali, cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi olarak kabul edilmektedir²⁰. Ancak bu kapsama giren durumların tüketici biçimde sayılması olanaksızdır. Bu sebeple, saklı paylı mirasçının hukuka aykırı davranışının aile hukukuna ilişkin olup olmadığı ve cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil edip etmediği de hakimin takdirindedir²¹.

16 Tuor - BK, Art. 477 Nr. 27; Kocayusufpaşaoğlu, s. 314. Bu hususta Yağcı, kanunda aile kavramı içerisinde yer verildiği halde aralarında hiçbir fiili ve duygusal yakınlık kalmamış olan oğulun TMK m. 510-b.II açısından babası için aile üyesi olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmektedir. Bkz. Yağcı, s. 163.

17 Escher - ZK, Art. 477 Nr. 17; Tuor - BK, Art. 477 Nr. 27; Bessenich - BSK, Art. 477 Nr. 12; Dural, Öz, s. 209; Kocayusufpaşaoğlu, s. 314; Köprülü, s. 284; Tongsir, s. 29; Ayan, s. 188.

18 Aynı yönde bkz. Kocayusufpaşaoğlu, s. 314; Yağcı, s. 155 vd.; Aksi yönde; Tuor - BK, Art. 477 Nr. 13; Escher - ZK, Art. 477 Nr. 6; Ayan, s. 188; Antalya, s. 256; Dural, Öz, s. 209; Sert, s. 233.

19 Öğretide yer alan bir görüş, mirasbırakan ile aralarında yakın bir ilişki ve bağlılığın olması halinde uzak kan hısımlarının da aile üyesi kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Bessenich - BSK, Art. 477 Nr. 12; Escher - ZK, Art. 477 Nr. 17. Bir diğer görüş ise bu kişilerin mirasbırakan ile birlikte yaşamaları halinde aile üyesi olarak kabul edilebileceğini ileri sürmektedir. Bkz. Oğuzman, s. 212.

20 Oğuzman, s. 211; İmre, Erman, s. 251; Dural, Öz, s. 207 vd.; İnan, Ertaş, Albaş, s. 366; Sert, s. 234; Zariye Şenocak, "Cezaî Iskat ve Cezaî Iskatın Hükümleri", Prof. Dr. Ali BOZER'e Armağan, Ankara 1998, s. 423.

21 Çubukçul, s. 460; Sezer Çabri, Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 485 – 574), C. I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 265. Karş. Kılıçoğlu, s. 136.

Cezaî mirasçılıktan çıkarma yaptırımının uygulanması, saklı paylı mirasçının aile bağlarını koparmaya yönelik iradesini de gerektirir²². Bu sebeple, örneğin aile üyesi olduğunu bilmeksizin yapılmış olan davranışlar sonucunda aile hukukundan doğan yükümlülükleri ihlal edilmesi, cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturmaz²³.

Saklı paylı mirasçının davranışı, aile hukukundan doğan yükümlülüğünü önemli ölçüde ihlal etmemelidir²⁴. Somut olaya göre hakimin, bu hukuka aykırı davranışın aile bağlarına ne ölçüde zarar verdiğini ve bu itibarla cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil edip etmeyeceğine karar vermelidir²⁵. Bunun tespitinde hakim, genel toplumsal anlayış ile birlikte somut olaydaki aile yapısını, ekonomik durumunu ve mirasbırakan ile mirasçının kişisel özelliklerini göz önüne almalıdır²⁶.

Son olarak ifade etmek gerekir ki cezaî mirasçılıktan çıkarılan saklı paylı mirasçının TMK m. 510'a göre buna sebep olan davranışı bizzat gerçekleştirmesi şart değildir; bu hukuka aykırı fiil ve davranışların içerisinde iştirak halinde veya yardımcı kişi olarak ve hatta azmettiren olarak bulunması yeterlidir²⁷.

III. Sorunun Çözümünde Göz Önünde Tutulması Gereken İlkeler

Cezaî mirasçılıktan çıkarma ile mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufu ile saklı paylı mirasçısının mirasçılık hakkını sona erdirir. Bu anlamda saklı pay ile cezaî mirasçılıktan çıkarmanın son derece ilişkili olduğu kuşkusuzdur. Yukarıda tespit ettiğimiz sorunun çözümünde, bu iki miras hukuku müessesesi bağlamında ortaya koyulacak ilkeler önem taşımaktadır.

A. Saklı Payın Koruyucu İşlevi

Türk Medeni Kanunu m. 505–506 hükümleri, saklı payı düzenlemektedir. Bunlardan ilki saklı paylı mirasçıları, diğeri ise bu kişilerin saklı paylarını belirlemektedir. Buna göre saklı paylı mirasçılar, mirasbırakanın evlatlığı da dahil olmak üzere altsoyu ile sağ kalan eşi, eşin hayatta olmadığı hallerde ise ana ve babasından ibarettir.

Saklı pay müessesesi, mirasbırakanın terekesi üzerindeki tasarruf özgürlüğünün sınırını teşkil eder. Kanun koyucunun konuya yaklaşımı, saklı

22 Bessenich - BSK, Art. 477 Nr. 13; Tuor - BK, Art. 477 Nr. 28; Kocayusufpaşaoğlu, s. 312; Köprülü, s. 284; Escher - ZK, Art. 477 Nr. 18; Dural, Öz, s. 208; Oğuzman, s. 212; Ayan, s. 188; Kahveci, s. 1492.

23 Yağcı, s. 182.

24 Weimar - BK, Art. 477 Nr. 11; Antalya, s. 256; Yağcı, s. 183 vd..

25 Dural, Öz, s. 208; Antalya, s. 257.

26 Çubukgil, s. 460.

27 Escher - ZK, Art. 477 Nr. 14; Dural, Öz, s. 206; Antalya, s. 255; Yağcı, s. 103; Şenocak, s. 423.

paylı mirasçılarının, mirasbırakanın terekesinden belirli oranlarda istifade etmesi yönündedir²⁸. Bu anlamda saklı paylı mirasçılarının miras payları mirasbırakanın tasarruflarına karşı korunmakta, bu sayede saklı payları oranında sosyal ve ekonomik bir güvence erişmesi hedeflenmektedir²⁹. Saklı payın sağladığı bu imtiyaz, mirasbırakan ile saklı paylı mirasçının yakın aile bağı içerisinde olduğu düşüncesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır³⁰.

B. Cezaî Mirasçılıktan Çıkarmanın Saklı Pay İle İlişkisi ve Sağladığı Hukukî İmkân

Kanun koyucunun yakın aile bağı varsayımının bir sonucu olarak ortaya koyduğu saklı payın korunması anlayışı, diğer yandan saklı paylı mirasçılarının mirasbırakana karşı yerine getirmek zorunda olduğu birtakım hak ve yükümlülükleri de beraberinde getirir. Örneğin mirasbırakanın ihtiyaç duyduğu hallerde bakımı, gözetimi, nafakasının temini bunlardan bazılarıdır. Saklı paylı mirasçının bu yükümlülüklerini yerine getirmemesi ise, saklı payın *ratio legis*ini ortadan kaldırır. Gerçekten de saklı paylı mirasçının bu yükümlülüklere uygun olmayan davranışları, kanun koyucunun varsaydığı yakın aile bağının fiiliyatta mevcut olmadığını gösterir³¹. Bu durumda saklı payın koruyucu işlevine daha fazla ihtiyaç yoktur.

Bu anlamda cezaî mirasçılıktan çıkarma, saklı payın koruyucu işlevini hak etmeyen mirasçılarının daha fazla himaye edilmemesi gerektiği düşüncesinden hareketle varlık kazanan bir denge unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır³²:

28 Gerçekten de gerek saklı pay gerekse cezaî mirasçılıktan çıkarma müessesesi ve kapsamı, temelde kanun koyucunun hukuk politikasının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla saklı pay müessesesinin etki alanı, aileye ve aile içi ilişkilere atfedilen değere göre, artırılabilir ve azaltılabilir. Buna bağlı olarak cezaî mirasçılıktan çıkarma da daha fazla anlam kazanabilir veya anlamını yitirebilir. Nitekim günümüz toplumlarında aile ilişkilerinin etkisini kaybettiği ve mirasın artık sosyal ve ekonomik bir güvence teşkil etmediği düşüncesinden hareketle mirasbırakanın terekesi üzerindeki tasarruf özgürlüğü kısıtlmalarının ortadan kaldırılması gerektiği yönünde bir görüş de mevcuttur. Bkz. Serozan, Engin, s. 204 vd.. Konuya ilişkin diğer görüşler için bkz. Tahir Çağa, "Medeni Kanunumuzun Mahfuz Hisse Sistemi ve Mahfuz Hissenin Şartları", İÜHFİM, C. XV, S. 4, 1949, s. 1022 vd.; Ersöz, s. 196.

29 Antalya, s. 317; Kılıçoğlu, s. 134; Yağcı, s. 25; Tuba Birinci-Uzun, "Artık Değere (TMK m. 237 f.2) ve Ortaklık Mallarına (TMK m. 276 f.3) Katılma Anlaşmalarıyla Saklı Pay Kurallarının Bertaraf Edilmesi: Bir Medeni Hukuk Anomalisi", *İNÜHFD*, C. IX, S. 1, 2018, s. 114; Kahveci, s. 1484.

30 Köprülü, s. 279; Serozan, Engin, s. 202; Kocayusufpaşaoğlu, s. 355; Dural, Öz, s. 204; İmre, Erman, s. 5.

31 Yağcı, s. 31; Dural, Öz, s. 204; Ersöz, s. 198.

32 Bessenich - BSK, Art. 477 Nr. 4; Escher - ZK, Art. 477 Nr. 1; Tuor - BK, Art. 477 Nr. 6; Oğuzman, s. 209; Tongsir, s. 4; İnan, Ertaş, Albaş, s. 371; Köprülü, s. 279; Kocayusufpaşaoğlu, s. 306; İmre, Erman, s. 231; Yağcı, s. 33; Antalya, s. 253; Birinci-Uzun, s. 117; Kılıçoğlu, s. 133; Kahveci, s. 1485.

Yakın aile bağının gerektirdiği aile hukukundan doğan birtakım yükümlülükleri yerine getirmeyen saklı paylı mirasçı, saklı pay ile sağlanan imkânlardan da istifade edemeyecektir. Bir diğer bakış açısıyla, yakın aile bağının sağladığı aile hukukuna ilişkin birtakım imkânlardan istifade edemeyen mirasbırakanın, saklı payını mirasçısına devir yükümlülüğü de ortadan kalkacaktır.

Cezaî mirasçılıktan çıkarma, ancak TMK m. 510'da sayılan sebeplerin varlığı halinde mümkündür. Nitekim bu yaptırımın mirasbırakanın sübjektif bakış açısına terk edilmesi keyfilige ve hatta suiistimallere yol açabilecek birtakım sonuçlar doğurabilecektir. Bu sebeple kanun koyucu, saklı paylı mirasçının yakın aile bağını ihlal eden her türlü davranışına değil, yalnızca ciddi ölçüde zedeleyen veya ortadan kaldıran davranışlarına bu sonucu bağlamıştır. Bununla birlikte somut olayın TMK m. 510'da yer verilen sebeplerin bu kapsamda olup olmadığı noktasında hakimin geniş bir takdir yetkisi olduğunu tekrar hatırlatılm.

C. Ara Sonuç

Yukarıda TMK m. 510-b.I'e göre cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil eden bir davranışın ceza hukuku anlamında objektif olarak suç oluşturması gerektiğini ifade etmiştik. Dolayısıyla yasal bir hakkın kullanılmasının cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi olup olmayacağı sorusu, aslında hukuka uygun bir davranışın aile hukukundan doğan yükümlülüklerle aykırılık teşkil edip etmeyeceği sorusu ile aynı zeminde ele alınmalıdır ve buna TMK m. 510-b.II bağlamında cevap aramak gerekir. Nitekim bu yönüyle TMK m. 510-b.II'nin, TMK m. 510-b.I'e kıyasla daha genel bir nitelik taşıdığını söylemek mümkündür³³.

Konuya ilişkin genel kabul gören yaklaşım, toplumsal ahlaka, mirasbırakanın kişisel isteklerine veya örf – âdete aykırı olabilecek birtakım davranışların, pozitif hukuka aykırı olmadığı takdirde cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil etmeyeceği yönündedir³⁴. Yargıtay'ın konuya ilişkin içtihatları da bu yöndedir³⁵. Kanaatimizce, bu çözüm kabul edilebilir niteliktedir. Bununla birlikte, bir hakkın kullanılmasının hiçbir şekilde cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil etmeyeceği söylenemez. Zira TMK m.2/II'de yer alan hakkın kötüye kullanılması yasağı burada da caridir ve bu yasağın sınırlarını aşan bir saklı pay-

33 Yağcı, s. 166.

34 Çubukgil, s. 458 vd.; Tongsir, s. 31; Utku Baydar, *Türk Medeni Kanununa Göre Mirasçılıktan Çıkarma*, Yayınlanmamış YLT, İÜ Sosyal Bilimler Enst., İstanbul 2005, s. 35.

35 Yargıtay 2. HD, T. 13.05.1996 - E. 1996/4486 - K. 1996/4896; "Davacının Kardeşleri ile ortaklık kurmaması ticarete birlikte hareket etmemesi mirastan ıskat sebebi olamaz. O halde vasiyetin tasarruf nisabı miktarında infazına kararvermek gerekir (MK. 459/2). Yazılı biçimde davanın reddi usul ve yasağa aykırılığundan hükümün bozulması gerekmektedir" (KİBB). Aynı yönde bkz. Serozan, Engin, s. 402; İmre, Erman, s. 249.

lı mirasçı, saklı payından uzaklaştırılabilmelidir. Bir hakkın kullanımının ne zaman cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil edeceği hususunda ise ancak somut olayın tüm koşulları çerçevesinde yapılacak bir değerlendirme sonucuna karara varılabilir.

IV. Özellik Arz Eden Birtakım Durumlar

Yasal bir hakkın kullanılımanın kural olarak cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil etmeyeceğini biraz evvel ifade ettik. Bununla birlikte, bir hakkın kullanımının aile hukukundan doğan yükümlülüklere aykırılık oluşturabileceği noktada tereddüt uyandırabilecek birtakım durumlara *-tüketici değil; açıklayıcı mahiyette olacak şekilde-* ayrıca ele alınmasının faydalı olacağı kanısındayız.

A. Nafaka Yükümlülüğüne Yönelik Talep Hakkının Kullanılması

Toplum tarafından ahlakî bir görev olarak benimsenen ihtiyaç sahiplerinin gözetilmesi olgusunu kanun koyucu, TMK m. 364 vd. hükümlerinde aile hukukuna ilişkin kanundan doğan bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir: *“Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür”* (TMK m. 364/I). Buna göre mirasbırakan ile saklı paylı mirasçı arasında yardım nafakası yükümlülüğünün mevcut olması söz konusu olabilir. Ana – baba ile altsoyu arasında doğabilecek nafaka yükümlülüğü tam da buna karşılık gelmektedir.

Yardım nafakası ödemekle yükümlü olan saklı paylı mirasçının bu yükümlülüğüne aykırı davranışı, cezaî mirasçılıktan çıkarılmasına haklı sebep oluşturabilir. Zira TMK m. 364’de hüküm altına alınan bu yükümlülük, aynı zamanda TMK m. 510-b.II anlamında aile hukukundan doğan yükümlülükler arasındadır. Bu sebeptendir ki saklı paylı mirasçının mirasbırakana veya mirasbırakanın ailesi üyelerine karşı bu yükümlülüğünü önemli ölçüde ihlal etmesi, cezaî mirasçılıktan çıkarılmasına yol açabilir. Ancak belirtmek gerekir ki nafaka yükümlülüğü kapsamında mirasbırakanın ailesi üyeleri, TMK m. 364 hükmü gereği saklı paylı mirasçının üstsoyu, altsoyu ile kardeşleri ile sınırlıdır.

Konumuz bakımından asıl önem teşkil eden, mirasbırakanın veya mirasbırakanın aile üyelerinden birinin saklı paylı mirasçıya karşı nafaka yükümlüsü olduğu durumlardır. Bu ihtimalde mirasçı, mirasbırakana veya onun aile üyesine karşı nafaka alacaklısı sıfatıyla dava açabilir veya icra takibinde bulunabilir. Zira nafaka yükümlülüğü, aile hukukundan doğan diğer birçok yükümlülüğün aksine davaya ve icra takibine konu edilebilen, bu itibarla borç ilişkileri ile benzerlik gösteren bir yapıya sahiptir. Ancak saklı paylı mirasçı, hukukun kendisine tanıdığı bu hakkı kullanması dolayısıyla mirasçılıktan

çıkarılamamalıdır. Zira mirasçının bu davranışı, anayasal olarak himaye edilmektedir³⁶. Bu anlamda hak arama özgürlüğü, aile üyelerine saygılı olmak ve onlara zarar vermemek gibi aile hukukunda doğan yükümlülüklerle kıyasla üstün tutulması gereken bir nitelik taşımaktadır. Nitekim bunun aksi bir durum, anayasal olarak güvence altına alınan bir hakkın aile hukukundan doğan bir yükümlülük tarafından işlevsiz kılınması anlamına gelecektir ki bu kabul edilemez.

B. Velayet Hakkı Karşısında Ortaya Çıkan Bazı Durumlar

Velayet, çocuğun erişkinliğine kadar olan dönemde hayatta kalması ve gelişimi için bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarının, velayet hakkına sahip olan anne baba tarafından karşılanmasına yönelik bir aile hukuku müessesesidir³⁷.

Günümüzde velayet hakkının anne babayı, ayırt etme gücünün izin verdiği ölçüde çocuğun isteklerini desteklemekle yükümlü kıldığı anlayışı hakimdir. Bu kapsamda çocuğun, hukukun kendisine sağladığı haklar çerçevesinde örneğin yoğunlaşmak istediği alanda eğitim alması, kendi dinî ve politik tercihlerinin peşinden gitmesi veya zorunlu eğitimini tamamlamasının ardından vakit kaybetmeksizin arzu ettiği mesleğe yönelmesi, cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturmaz. Halbuki TMK m. 339-340 ile kanun koyucu, çocuğun menfaatleri doğrultusunda eğitimine yön verme ve dini tercihlerini belirleme hakkının anne babaya ait olduğunu hüküm altına almıştır. Buna rağmen, özellikle belirli bir olgunluğa erişmiş çocukların anne babasının tercihleri doğrultusunda hareket etmemesi, anne babanın velayet hakkına aykırı bir durum olarak değerlendirilmemelidir. Zira velayet, anne babaya çocuğu üzerinde kullanabileceği birtakım haklar sunmaktan ziyade, çocuk yararına kullanmakla zorunda oldukları birtakım yükümlülükler hüviyetindedir. Kaldı ki anne babanın da bu tür konularda çocuğun düşüncesini göz önünde tutmaları ve hayatını düzenleme olanağı tanımalarının da bir yükümlülük olduğu unutulmamalıdır.

Diğer yandan, bilindiği üzere çocuğun erginlik kazanması veya ergin çocuğun kısıtlılığının kaldırılması ile birlikte velayet rejimi sona erer. Bu andan iti-

36 Yargıtay 2. HD., T. 09.03.1982 - E. 1982/757 - K. 1982/2149; "... Anayasa, herkese hak arama özgürlüğü vermiştir (m. 31). Bu itibarla, nafaka borcunu ödemeyen baba hakkında icra koşturmasında bulunmak, kişisel bir kusur ve babaya karşı saygı dışı bir davranış olarak nitelendirilemez. Kaldı ki mali durumu itibarıyla ödemeye gücü yeterli bir kimsenin, (çocuğun mahkeme kararına dayanan) nafaka borcunu yerine getirmeyip onu İİK. uyarınca hakkını aramaya zorlaması bundan ıskat sebebi çıkarmaya çalışması hem düşündürücü olduğu gibi de kanunun koruduğu bir davranışta sayılamaz. Başka bir anlatımla hiç kimse kendi kusuruna dayanarak hak elde edemez. Onun için bu sebep dahi mirastan ıskat için hiçbir suretle yeterli değildir. Öte yandan çocuğun zengin olduğu var sayılsa bile, bir hakkını kullanması, başka bir hakkının düşümüne yol olamaz. ..." (KİBB).

37 Sevgi Usta, *Velayet Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 24.

baren ergin çocuğun kullanacağı birtakım haklar, velayet hakkı bağlamında ele alınmaz; ancak aile hukukundan doğan diğer yükümlülükler bağlamında değerlendirilebilir. Buna örnek bir içtihadında Yargıtay, evlat edinenlerin istemediği bir kişi ile evlenmek için evden kaçan evlatlığın, aile hukukundan doğan bir yükümlülüğünü ihlal etmediğine hükmetmiştir³⁸. Kanaatimizce de ergin çocuğun, ailesinin çeşitli gerekçelerle karşı çıktığı bir kişi ile evlenmesi veya ailesinin rızası hilafına boşanma davası açması³⁹, kural olarak⁴⁰ cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil etmemelidir. Zira bir kişinin evlenmesi ve boşanması, şahsına bağlı ve onun tasarrufunda olan, dolayısıyla kendi isteği doğrultusunda hareket edebileceği bir haktır.

Velayet hakkı ile ilişkili aynı doğrultudaki bir başka kararında ise Yargıtay, mirasbırakanın veya mirasbırakanın aile üyelerinden birinin istememesine rağmen öğrenimine yurt dışında devam etmeyi tercih eden ergin çocuğun da bu sebeple mirasçılıktan çıkarılamayacağına hükmetmiştir⁴¹.

C. Vesayet Altına Alınması Talebinde Bulunulması

Vesayet, kanunda sayılan haller sebebiyle yardım ihtiyacı içerisindeki gerçek

38 YHGK, T. 20.03.2002 – E. 2002/2-189, K. 2002/201; “*somut olay irdelendiğinde; gerek davacıların gerek davalının tanıklarının beyanlarından davacılar ile davalı arasında evlenme çağrı gelene kadar herhangi bir anlaşmazlığın bulunmadığı, davalının davacılara bir evlat gibi davranıp, saygı ve sevgi gösterdiği, tarafların karşılıklı birbirlerine iyi bakıp gözettikleri, uyumsuzluğun davalının evlenme çağrısına gelmesi ile ortaya çıktığı, hem davalının hem de davacıardan İmiş’in yakınları olan tanıklar tarafından da; İmiş’in davalıyı akrabaları “olan ve onun istemediği bir şahısla evlendirmek istediği, davalının ise halen evli olduğu Haluk isimli şahısla evlenmek istediğini davacılara bildirdiği, ... bunun kabul görme üzere davalının evden kendisine ait giysi ve eliş eşyalarla kendisine çeyiz olarak alınan elektrik süpürGESİNİ alarak ayrıldığı ifade edilmiştir. ... Tüm açıklanan hususların yasanın aradığı anlamda evlatlık ilişkisinin kaldırılmasını gerektirecek nitelikte olmadığı, davalı evlatlığın kendisini evlatlık olarak alan davacılara ağır bir cürüm ika etmesi söz konusu olmadığı ... anlaşılmıştır” (KİBB).*

39 Aynı yönde bkz. Yağcı, s. 171.

40 Boşanma davasının haksız ve mesnetsiz gerekçelerle açılmış olmasının aile hukukundan doğan yükümlülükleri önemli ölçüde ihlal etmesi halinde ise bu durum, hakimın takdiri doğrultusunda cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturabilir. Şener, Esat, Miras Hak ve Payları, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1996, s. 94; Weimar - BK, Art. 477 Nr. 7.

41 Şenocak, s. 422; Yargıtay 2. HD., T. 09.03.1982 - E. 1982/757 - K. 1982/2149; “*... Herkes kendisini yetiştirmek ve yer yönünde geliştirmek özgürlüğüne sahiptir (Anaya m. 21). Bu hakkın kullanılması mirastan iskat sebebi olamaz. Olayda Fatma'nın öğrenimini yurt dışında (İngiltere'de) yapmış olması, az önce açıklanan anayasal hakkın kullanılmasından ibaret olup, miras bırakan babasına karşı, herhangi bir saygısızlık veya görevin ihmali şeklinde nitelendirilemez (MK. m. 457/2). ... Çocuğun başlangıçta, yani henüz reşit olmadığı dönemde anasının teşvik ve yardımı ile İngiltere'ye gitmesinin, reşit olduktan sonra da özgür iradesi ile bu durumu devam ettirmiş olmasının aile görevlerine ters düşen hiçbir yan ve yönü yoktur. Hele öğrenimini başarı ile tamamlayıp yurduna dönmüş bulunması karşısında, isabetsiz bir yol seçilmediğinin de kabulü zorunludur. Hal böyle olunca mirasdan iskat sebebinin varlığından söz edilemez. Aksini düşünmek, ölenin, bahane aramasından, iç dünyasında şekillenen ve art düşüncelerle hukuk ki bir çıkış yolu bulmaya çalışmasından öte anlam taşımaz. ...” (KİBB).*

kişilerin⁴² malvarlığı veya birtakım kişisel haklarını kullanması bakımından fiil ehliyetlerini sınırlandırmaya yönelik bir medeni hukuk müessesesidir⁴³. Vesayete ilişkin hükümler, TMK m. 396 vd.'da düzenlemiştir.

Mirasbırakanın vesayet altına alınması talebinin saklı paylı mirasçı için cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil edip etmeyeceği sorusu gündeme gelmektedir. Zira bu talep sonucunda mahkeme tarafından verilecek karardan bağımsız olarak aile üyelerinin onurunu ve itibarını koruma, karşılıklı özen gösterme ve saygı yükümlülüğü gibi aile hukukundan doğan yükümlülüklerin önemli ihlali olarak da telakki edilebilir. Ayrıca mirasbırakanın, saklı paylı mirasçının bu davranışı nedeniyle derin üzüntü yaşaması, sağlık durumun kötüleşmesi gibi somut birtakım sonuçların ortaya çıkması dahi söz konusu olabilir. Ancak kanaatimizce mirasbırakanın veya mirasbırakanın aile üyelerinden birinin vesayet altına alınması talebi, başlı başına geçerli bir cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi olarak kabul edilemez⁴⁴. Daha doğru bir ifadeyle, mirasbırakanın, vesayet talebinde bulunan mirasçının salt bu sebeple cezaî mirasçılıktan çıkarılmasına yönelik ölüme bağlı tasarrufu iptal edilebilir niteliktedir⁴⁵. Ancak, örneğin sırf miras paylarının zarar görmemesi için gerçek olmadığı halde ahlaka aykırı davranışlar içerisinde olduğu iddiasıyla mirasbırakanın vesayet altına alınma-

42 TMK m. 427/1-b.IV hükmü istisnaen tüzel kişilerin de vesayet altına alınabileceğini düzenlemektedir.

43 Mustafa Dural, Tufan Ögüz, Mustafa Alper Gümüş, Aile Hukuku, 12. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2016, s. 395 vd..

44 Aynı yönde bkz. Yağcı, s. 171.

45 Yargıtay 3. HD, T. 30.11.2015 – E. 2015/11678 – K. 2015 19101; “... Toplanan bu deliller birlikte değerlendirildiğinde; davacı çocukların, mirasbırakana karşı gerekli evlatlık vazifelerini yerine getirmeye çalıştıkları, ancak bir süre sonra mirasbırakanın çocukları ile görüşmeyi kabul etmediği gibi haklarında isnat ettiği eylemler nedeniyle adli makamlara şikayette bulunduğu, mirasbırakanın taşınmazlarının satılması ile elde ettiği gelirin bir bölümünü bakıcısına verdiği ve sonrasında bakıcısının kızı adına taşınmaz satın aldığı, gelişen bu olaylar üzerine davacılar Özgül ve Murat’ın babaları olan mirasbırakanı korumak amacıyla TMK. dan doğan haklarını kullanarak vesayet davaları açtıkları, buna göre vesayet davalarının açılmasının aile bağlarını koparacak nitelikte olmadığı, aksine aile bağlarının korunmasını temine yönelik olduğu gözetildiğinde subjektif şartın gerçekleşmediği, kaldı ki vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesince mirasbırakanın fiili ehliyetinin tespit edilebilmesi için hastane ve sonrasında en yetkili makam olan Adli Tıp Kurumuna sevk edilmesi şeklinde tezahür eden uygulamanın uyumsuzluğunun çözümü için zorunlu bulunduğu anlaşılmasına göre, mirasbırakanın kendi kusurlu davranışları ile vesayet davalarının açılmasına sebebiyet verdiği, bu itibarla mirasçılıktan çıkarmanın geçerli olmadığı ortadadır. Hal böyle olunca, mahkemece; dava konusu 26.03.2010 tarihli vasiyetname ile mirasbırakan Ali Özkan’ın, çocukları ve torunları olan davacılar hakkında gösterdiği sebeplerin, mirasçılıktan çıkarma sebebi sayılabilecek nitelik ve nicelikte bulunmadığı gözetilerek, TMK. nun 512. maddesinin 3. fıkrasının ilk cümlesi uyarınca mirasçılıktan çıkarmanın tasarruf nisabı oranında geçerli olacağı, başka bir ifade ile davacıların saklı paylarını isteyebileceği ve davaya tenkis davası olarak devam edilebileceği düşünülmenden, istemin tümünden reddilmesi usul ve yasaaya aykırıdır.” (Lexpera).

sını talep eden saklı paylı mirasçılar hakkında, aile üyelerinin şeref, onur ve haysiyetini gözetip koruma yükümlülüğüne aykırı davranışları sebebiyle cezaî mirasçılıktan çıkarılmalarına karar verilmelidir⁴⁶.

Bu başlık altında ele alınması gereken bir diğer mesele ise, kısıtlanma talebinin doğrudan saklı paylı mirasçıdan değil de, onun yasal mirasçısından gelmesi halidir. Örneğin saklı paylı mirasçının yasal temsilcisi olan veli ya da vasi, mirasbırakanın kısıtlanmasını talep etmişse, yasal temsilcinin bu talebi nedeniyle temsil olunan cezaî mirasçılıktan çıkarılabilecek midir? Kanaatimizce bu soruya olumsuz yanıt vermek gerekir. Zira mirasbırakan ile saklı paylı mirasçı arasındaki bağı kopartacak eylemin doğrudan saklı paylı mirasçıdan gelmesine ilişkin bir açık düzenleme bulunmamaktaysa da, hükmün *ratio legis*inin bunu şart koştuğu ifade edilebilir. Gerçekten de, yaş küçüklüğü sebebiyle yasal temsilcisinin velayeti altında bulunan mirasçının belki haberdar dahi olmadığı bir eylem nedeniyle cezaî mirasçılıktan çıkarma gibi ağır bir yaptırıma maruz bırakılması makul bir çözüm olmadığı gibi, adalet duygularını da incitici mahiyettedir.

D. Ceza Hukukundan Kaynaklanan Bir Hakkın Kullanılması

Ceza hukukunun kişiye sağladığı birtakım hakları kullanması da kural olarak cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi olarak değerlendirilemez. Bir ceza kovuşturmasında saklı paylı mirasçının mirasbırakan veya mirasbırakanın aile üyelerinden birisi aleyhine tanıklık yapması buna örnek verilebilir⁴⁷. Hatta mirasçının tanıklıktan çekilme hakkını (CMK m. 45) kullanmaması da bu sonucu değiştirmez⁴⁸. Zira maddi bir gerçeğe ulaşmak amacıyla mirasçının yapacağı tanıklığın aile üyeleri arasındaki dayanışma ödevine aykırı bir davranış olarak nitelendirilmesini hukuk düzeni himaye etmeyecektir.

Saklı paylı mirasçının aile üyelerinden birine karşı adli şikayette bulunması da aynı bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Ceza hukuku anlamında soruşturulması gereken bir hususun adli makamlara bildirilmesi veya suç teşkil eden bir olaya ilişkin şikayette bulunulması her kim tarafından yapılırsa yapılsın cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi teşkil edemez. Ancak bu hakkın kullanılmasının mirasbırakana veya kimi aile üyelerine maddi ve manevi olarak zarar verme kastı taşıdığı hallerde aynı sonuca ulaşamaz. Örneğin, asılsız iddia-

46 YHGK, T. 19.6.1987 – E. 1986/2-604 – K. 1987/539 (KİBB).

47 Çabri, s. 265; İmre, Erman, s. 250 dp. 15.

48 Serozan, Engin, s. 402; Yağcı, s. 170. Aksi görüşte bkz. Şener, s. 176. Çubukgil ise tanıklıktan çekilme hakkının kullanılmaması halinde bu durumun cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi olarak kabul edilip edilmeyeceği hususunda hakimin somut olaya göre karar vermesi gerektiği kanaatindedir. Bkz. Çubukgil, s. 466.

larla mirasbırakan veya mirasbırakanın aile üyeleri hakkında sürekli şikayette bulunan ve bu sebeple iş ve sosyal çevresindeki saygınlıklarına zarar veren saklı paylı mirasçının durumu böyledir. Bu durumda saklı paylı mirasçının, mirasbırakan veya aile üyelerinin itibarını koruma ödevine aykırı davranışı nedeniyle mirasçılıktan çıkarılması mümkün hale gelecektir.

Sonuç

Kanun koyucu, mirasbırakan ile yakın aile bağı içerisinde olduğunu varsaydığı kişiler olarak altsoyu, sağ kalan eşi veya eşi hayatta olmadığı takdirde anne ve babası için, aile birliğinin korunması ve ailenin ekonomik varlığının desteklenmesi düşüncesinden hareketle saklı pay müessesesini düzenlemiştir. Buna göre mirasbırakanın terekesi üzerindeki tasarruf hakkı, mirasçılarının saklı payı dışında kalan miktarı ile sınırlıdır.

Cezaî mirasçılıktan çıkarma ise, saklı payın dayanağı olan yakın aile bağının gerçekte mevcut olmadığı hallerde mirasbırakanın, bu imtiyaza layık olmayan mirasçılara karşı ölüme bağlı tasarrufla kullanabileceği bir hukukî imkan olarak TMK'da düzenlenmiştir. Bununla birlikte, bir medeni hukuk yaptırımını olarak cezaî mirasçılıktan çıkarma, saklı paylı mirasçının TMK m. 510'da sayılan (1) mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemesi veya (2) mirasbırakana veya mirasbırakanın ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde ihlali halinde söz konusu olur.

Öğreti ve Yargıtay içtihatlarında cezaî mirasçılıktan çıkarmaya yönelik ölüme bağlı tasarrufun iptali talebiyle açılan davada hakimin, mirasbırakanın buna yönelik iradesine yol açan davranışın niteliğine göre değil, yakın aile bağlarını sona erdirecek düzeyde ağır olup olmadığına ve gerçekte de buna yol açıp açmadığına göre değerlendirme yapması gerektiği kabul edilmektedir. Buna göre, bu iki durumun somut olayda birlikte mevcut olduğunun tespiti halinde hakim, mirasbırakanın cezaî mirasçılıktan çıkarmaya yönelik ölüme bağlı tasarrufunun geçerli olduğuna hükmedecektir. Zira artık bu halde saklı pay, daha fazla korunmaya değer değildir.

Bu bağlamda hakim, hukukun sağladığı yasal bir hakkın kullanılmasının cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi olup olmayacağını da her somut olayda ele almak durumundadır. Gerçekten de aile üyelerinin birbirlerine karşı olan dayanışma, itibarını koruma, saygılı olma, ilişkilerinde özen gösterme, zarar vermeme gibi maddi ve manevi değerler içeren aile hukukunda doğan birtakım yükümlülüklerin yasal bir hakkın kullanılması yoluyla zedelenebilmesi söz konusu olabilir. Ancak kanaatimize göre yasal bir hakkın kullanımı, cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi olarak kabul edilemez. Buna karşın, saklı paylı

mirasçının yasal bir hakkını kullanmasının açıkça mirasbırakana veya mirasbırakanın aile üyelerine zarar vermek kastı ile hareket ettiği haller ise hukuk düzeni tarafından korunmamalı; TMK m. 2/II anlamında hakkın kötüye kullanılması teşkil eden bu hallerin aile bağlarını koparacak düzeyde olduğunun ve fiilen de bu sonucu doğurduğunun tespit edildiği hallerde cezaî mirasçılıktan çıkarma sebebi olarak kabul edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Antalya, Gökhan, *Miras Hukuku*, C. III, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- Ayan, Mehmet, *Miras Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- Baydar, Utku, *Türk Medeni Kanununa Göre Mirasçılıktan Çıkarma*, Yayımlanmamış YLT, İÜ Sosyal Bilimler Enst., İstanbul, 2005.
- Bessenich, Balthasar, *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II*, Art. 457 – 977 ZGB, Art 1 -61 SchlT ZGB, Hrsg. Honsell; Vogt; Geiser, 3. Bası, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2007.
- Birinci-Uzun, Tuba, “Artık Değere (TMK m. 237 f.2) ve Ortaklık Mallarına (TMK m. 276 f.3) Katılma Anlaşmalarıyla Saklı Pay Kurallarının Bertaraf Edilmesi: Bir Medeni Hukuk Anomalisi”, *İNÜHFD*, C. IX, S. 1, 2018, s. 105 – 132.
- Çakın, Nur, “Türk Hukukunda Mirastan Iskat İle İlgili Problemler – Mirastan Iskat”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 1974, s. 523 – 536.
- Çabri, Sezer, *Miras Hukuku Şerhi (TMK m. 485 – 574)*, C. I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- Çağa, Tahir, “Medeni Kanunumuzun Mahfuz Hisse Sistemi ve Mahfuz Hissenin Şartları”, *İÜHFM*, C. XV, S. 4, 1949, s. 1021 – 1147.
- Çubukgil, A. Rıza, “Mirastan Adi Iskatın Hukukî Mahiyeti ve Sebepleri”, *AÜHFD*, C. VII, S. 3-4, 1950, s. 441 – 467.
- Dural, Mustafa; Ögüz, Tufan; Gümüş, Mustafa Alper, *Aile Hukuku*, 12. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2016.
- Dural, Mustafa; Öz, Turgut, *Miras Hukuku*, 12. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2018.
- Ersöz, Oğuz, “Mirasçılıktan Cezalandırıcı Çıkarma”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, C. VII, S. 14, 2019, s. 195 – 254.
- Escher, Arnold, *Zürcher Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch*, Bd. III, Das Erbrecht, 1. Abt.: Die Erben (Art. 457 - 536), 3. Bası, Schulthess Zürich, 1959.
- İmre, Zahit; Erman, Hasan, *Miras Hukuku*, 9. Bası, Der Yayınları, İstanbul, 2013.
- İnan, Ali Naim; Ertaş, Şeref; Albaş, Hakan, *Miras Hukuku*, 9. Bası, Bilge Yayınevi, İstanbul, 2015.
- Kahveci, Nalan, “Alman Medeni Kanununda Saklı Paydan Uzaklaştırma Sebeplerine İlişkin Yapılan Değişiklikler ve İsviçre - Türk Hukuku İle Karşılaştırılması”, *Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, C. VIII, Özel Sayı, 2013, s. 1483 – 1524.
- Kılıçoğlu, Ahmet, *Miras Hukuku Ders Notları I-II*, *Turhan Kitabevi*, Ankara, 2005.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip, *Miras Hukuku*, 3. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1987.
- Köprülü, Bülent, *Miras Hukuku Dersleri, Mirasçılar – Ölümüne Bağlı Tasarruflar – Mirasın İntikali (Geçmesi)*, 2. Bası, İÜHF Yayınları, İstanbul, 1985.
- Oğuzman, M. Kemal, *Miras Hukuku*, 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995.

- Özüğür, Ali İhsan, “Miras Hakkından Iskat”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 1996, s. 346 – 353.
- Sert, Selin, “Mirasçılıktan Çkarmanın Nafaka Yükümlülüğüne Etkisi”, *TAAD*, C. V, S. 16, 2014, s. 229 – 245.
- Serozan, Rona; Engin, Baki İlkay, *Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları*, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
- Şener, Esat, *Miras Hak ve Payları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1996.
- Şenocak, Zarife, “Cezaî Iskat ve Cezaî Iskatın Hükümleri”, *Prof. Dr. Ali BOZER’e Armağan*, Ankara 1998, s. 421 – 429.
- Tongsir, Ferih Bedîi, *Türk Hukukunda Mirastan Iskat*, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul, 1956.
- Tuor, Peter, *Berner Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch*, Bd. III, Das Erbrecht, 1. Abt.: Die Erben, Art. 457 – 536 ZGB, 2. Bası, Stämpfli, Bern, 1964.
- Usta, Sevgi, *Velayet Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- Weimar, Peter, *Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht*, Bd. III, Das Erbrecht, 1. Abt.: Die Erben, Teilbd. 1: Art. 457 – 480 ZGB: Die Gesetzlichen Erben, Die Verfügungsfähigkeit, Die Verfügungsfreiheit, Stämpfli, Bern, 2000.
- Yağcı, Kürşad, *Cezaî Mirasçılıktan Çıkarma (Mirastan Iskat)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.